

klad normy domácí, aby ten onen předpis práva domácího byl zdůvodněn i obdobou z tak dokonalého právního systému, jako je římský. Jest to tedy minimální vliv, který římské právo na Všehrdu mělo, vliv, který zanechal nejzřetelnější stopy jen ve způsobu, rozhledu a obzvláštním porozumění, s nímž se Všehrd svého díla chápal, zpracovává živé právo domácí.

Shrneme-li krátce: Všehrd podává knihu, která má sloužiti především praxi a sám jsa povýtče praktikem, zachycuje nám stav zemského práva, jak se ono v jeho době u zemského soudu zachovává ve své téměř naprosté neporušenosti cizími vlivy. I tam pak, kde teoretisuje a kde ho jeho vzdělání jako předního humanisty žene přímo v náruč obecnoprávních nauk, rozlišuje přesně mezi právem římským (obecním), kterému přiznává všeobecnější užitečnost, a právem domácím, zemským, které plně oceňuje a přivádí teoreticky na výši, které nemá soudobá literatura německého, ba téměř veškerého středoevropského práva. Všehrd je typem juristy školového na právu římském, ale vzdělávajícího právo domácí, zůstává právě v tom ohledu jen krásnou nápozdí pro neuskutečněný směr vývoje českého (zemského práva.) Skutečnost, že Všehrd za daných předpokladů nepřijal do své knihy šmahem předpisy obecnoprávní, je nejen známkou jeho silné individuality, ale především známkou životní schopnosti zemského práva a s přihlédnutím k dalšímu vývoji důkazem, že recepce římského práva nebyla u nás — opačně proti většině států německých — zjevem vyvolaným předešlou potřebou života a snad nedostatečným vědeckým pěstěním práva domácího, ale hlavně, ba téměř výlučně jedním z prostředků i cílů absolutistické monarchie, násilným umrtvením dosavadního vývoje.

Literatura.

Dr. Rudolf Koss, *Zur Frage nach der Entstehung und Entwicklung des böhmischen Herrenstandes.* — Praha, 1920. — 8°. — stran 66. Dr. Koss pokračuje v řešení otázky původu české šlechty. Otázky této dotkl se již v monografii, věnované zkoumání původu šlechty germánské (viz I. ročník „Všehrdu“ čís. 6.—7., str. 102). Vznik šlechty v pravěku slovanském jest nejasný. Jest nesporno, že byla tu šlechta a že nebylo demokratické rovnosti, v níž někteří nalézali rozdíl mezi vývojem kmenů slovanských proti kmenům germánským. Škola Palackého hledala původ stavu panského v rodinách kmenových vévod. Lippert klonil se k této teorii, ale později vyslovil se proti, nechává zmizeti starou rodovou šlechtu a na její místo nastoupiti šlechtu úřednickou. Nyní panující mínění má pak šlechtu XII. stol. za šlechtu především úřednickou. Na vůli králově bylo, chtěl-li někoho povýšiti do tohoto stavu. Nebyla tedy šlechta úřednická uzavřeným stavem. Nebylo také přesného rozdílu mezi stavem panským a rytířským. We-

⁷⁾ Jakubec, Děj. lit. čes. 249. On (Všehrd) přijal pouze odjinud podněty humanistické, ale svým úsilím razí mocně a šťastně cestu české renesanci.

runsky se domnívá, že především dědičné osazování úřadu přísedících zemského soudu bylo jednou formou vznikání šlechty, kdežto Susta klade důraz na úřad županů.

Podle autorova zkoumání byla v Čechách v XI. a XII. stol. šlechta rodová. Jsou toho dokladem i názvy, jež se vyskytují pro šlechtu v listinách: seniores, maiores, kmetones. Vykládá také význam slova župan, jež mu znamená tolik, jako „pán“. Ovšem i vznik rodové šlechty je sporný. Někteří mní, že základ ke šlechtickým rodům dali mužové, kteří získali si zásluh a kteří vynikali statečností. U svých soukmenovců získali si úctu, jež přecházela i na jejich syny. Šlechta byla pokládána také za potomky bohů a heroů. Jiní se domnívají, že poměr povýšenosti vznikl z různosti kmenů a pokořením cizích kmenů. Jiní kladou vznik šlechty v patriarchální zřízení. Rozdělení ve společenské třídy podle nich má základ v rodině.

Autor kloní se k mínění, že původ české šlechty, jak také z názvů patrno (maires natu, seniores, supani) jest hledati v rodinném zřízení, v náčelnících jednotlivých rodů. Upozorňuje, že zřízení je podobné, jako nám je líčí Konstantin Porphyrogenetos a Ibrahim ibn Jakub v pravěku slovanském. Stará rodová šlechta nezmizela, nýbrž pokorena jsouc mocným knížetem zůstala v jeho družině.

K této kapitole připojuje ještě krátká pojednání: Kleinkönigum und Adel, der fränkische Adel, die Ältesten als Adel.

Knížka Kossova je zajímavá nejen tím, že se snaží řešiti otázku původu šlechty samostatně, nýbrž také tím, že si všímá i vývoje u jiných kmenů slovanských a podává tím úplnější obraz. Dr. Koss dospívá zde k podobným závěrům, jež vyložil ve své publikaci o šlechtě germánské. Bylo by však bývalo vhodné, když autor si vytkl zkoumati vývoj panského stavu v Čechách, všimnouti si také v dalším vývoji rozlišení šlechty nižší a panského stavu a zmíniti se o funkci šlechty ve veřejném životě. Rr.

Dr. Bohumil Baxa: Parlament. — „Občanské knihovny“ sv. 11. — Státní knihosklad v Praze, 1920. Str. 32. — 16°. — Kč. 1.—. — Baxovy příručky, jimiž sbírka „Občanská knihovna“ byla zahájena, u nás dobře zpopulárněly. Jest právě jejich výhodou, že jsou psány slohem přístupným i nejšířším vrstvám. I poslední dvouarchová brožura podává čtenářům neodborníkům stručných informací o vzniku parlamentu. Baxa pojednal předem o historickém jeho vývoji, vysvětlil tu rozdíl mezi parlamentem anglickým a francouzským a konečně narýsoval základy parlamentarismu ponechav si stať „o vládě parlamentární“ pro některý svazek příští.

Poslední práci možno nazvati vlastně rekapitulací výsledků, jichž se Baxa dodělal ve svých odborných vědeckých a v české literatuře státovědecké ojedinělých pracích. V nynější době jest nezbytno čtenářstvu, jež jednak nemá kdy ve shonu denního života, jednak ani starajíc se sice o t. zv. politiku, nechce míti dobré vůle odborně se vzdělati, podávati podobné výklady. Jest jen si přát, aby dobrá snaha spisovatelova došla právě tak dobrého porozumění čtenářstva, jemuž jest adresována. Co do významu pro odbornou literaturu nutno zdůrazniti, že Baxovy brožury mohou býti doporučeny jako repetitorní příručky pro studující, kteří k nim zajisté stejně rádi sáhnou, jako používají jeho starších pojednání ze sbrky „Za vzděláním“ („Stát“, „Říšská rada“ atd.). Ca.

„Právní Obzor.“ Vydává Právníká Jednota na Slovensku v Bratislavě. Redaktor Dr. Vladimír Fajnor, roč. III., čís. 1.—2. Právníká Jednota slovenská ujala se vydávání zaniklého právníckého časopisu „Pravneho Obzoru“. Již první dvojčíslo obsahuje velmi zajímavé články: Dr. V. Fajnor: Manželské právo majetkové na Slovensku, Dr. E. Stodola: Historia poddanstva v Uhrách, Dr. A. Ráth: Nová kodifikácia trestného zákona a trestného rádu, Dr. A. Zaturecký: Přehľad slovenskej časti rozhodnutí najvyššieho súdu Rep. Csl., Dr. C. Bařinka: Založení Právnícké jednoty na Slovensku. Směs. — Casopis

chce konati především práci průkopnickou. Bylo by proto vhodné, aby zařadil ve svůj obsah také stať o literatuře právnícké, by informoval slovenské právníky. Právníci čsl. věnují jistě tomuto novému časopisu pozornost. Je dosti známo, s jakými obtížemi setkává se unifikace právní v naší republice a jak těžce pracuje naše administrativa ve východní části naší republiky, zvláště nedostatkem odborných sil, které by ovládaly uherské právo a maďarský jazyk. Proto nový slovenský časopis, který chce seznamovati čsl. veřejnost s právními poměry na Slovensku, jest jen vítati.

Zprávy.

Z pořádní loňských seminárních cvičení vyšel mnohý podnět ku novým pracím. Také v historických seminárních ukázala se potřeba pořádní nejprve jakési prosemináře, ve kterých by byli začátečníci seznamováni s četbou právních památek. Dělo se tak v seminárních prof. Kadlece a prof. Kaprasa. Bohužel naskytaly se tu překážky nedostatkem potřebných vydání právních pramenů. Úkolů, jež chtěly sledovati tyto prosemináře, dalo by se dosíci vydáním zvládního výboru právních pramenů, v němž by byly obsaženy nejen právní památky z písemností práva českého, nýbrž zvláště slovanského, o něž bohužel u nás tak malý zájem se jeví, a z právních památek středoevropských vůbec. Pomůcka tato sloužila by pak nejen ku přípravě v seminárních, nýbrž i jako pomůcka při výkladu právních pramenů. Vždyť často posluchači studují výklad o právních pramenech, tak důležitou to partii, menahlednuvše vůbec přímo v některou právní knihu nebo zákoník! Jest toho také příčinou neúplné a nesoustavné vydání našich právních památek českých a nepřístupnost (v universitní knihovně!) právních památek cizích. Vzorem mohl by tu býti na př. Jirečkův „Svod zákonů slovanských“, který obsahuje právní památky ruské a litevské, srbské, chorvatské, české a polské, a také vydání podobná v německé literatuře (Zeumer, Altmann-Bernheim). Jistě že by kniha tato našla porozumění nejen na našich universitách, ale také i u našich bratří Jihoslovanů a Poláků. Rr.

Poznámky k edici právních pramenů českých. Ve dnech 400. výročí úmrtí Všeherdova vzpomínáme, že ne lze nyní dostati vydání jeho díla „Knih devatených“, poněvadž nepatrný zbytek nákladu v našem spolku byl minulého roku rozebrán. Stejně tak jest tomu i s jinými prameny, jejichž vydání úplně zmizela z knihkupeckého trhu, aby jen sporadicky objevila se za výkladci antikvářů za zřejmě přemrštěné, podle kursu té které knihy i doby požadované ceny. Tím se staly naše prameny právní nedostupnými jak studujícím pro potřebu studijní, tak i pracovníkům ostatním. Jest ovšem pravda, že mnoho zásad (na př. zastaralá a nedostatečně vydání) odstranily svědomité edice historických pramenů vůbec zvláště „Archiv Český“, „Regesta reg. Boh.“, Emle-rový „Pozůstatky desk zemských“, Boczkův a Brandlův „Codex diplomaticus Moraviae“, Brandlovy „Libri citationum“, Chytjlovy a j. „Die Landtafel d. Marg. Mähren“ atd. a zvláště vzorné vydání Friedrichova „Codex diplomaticus“, avšak nutno uvážiti, že i tato díla jsou leckdy rozebrána (na př. první svazky „Archivu Českého“) a pak opatření jejich spojeno jest se značným finančním nákladem, nemluvě ani o lecc- které zbytečnosti pro toho, kdo se zajímá pouze o právní historii. Tu nutno zdůrazniti, že přes všechny vady jest nezbytno vzdáti za- slouženou chválu práci Hermenegilda Jirečka. Jeho „Codex iuris Bohemici“ byt skvěle projektován setkal se s nezdarem, přece byl a zůstane pomůckou neocenitelnou pro každého, jenž hledá vydání právních pramenů. Ale i ten jest rozebrán a též ve velkých knihovnách nedopídíte se všech jeho svazků.